

ניצוץ אחד

בה"ח
חג השבועות
תשפ"ו

ניצוצי אור ופרפראות יקרות משיעורי מורנו
הגה"ח ר' דניאל חיים אלתר שליט"א
ראש ישיבת 'פני מנחם' בעיה"ק ירושלים תובב"א

יו"ל בסיוע הנגיד הרבני המפואר
הרה"ח ר' מאיר מלניק ומשפ' שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

לונדון
8:39
8:41
10:05
10:11

תזכורת: עירוב תבשילין

רזא דאחד
שיחות ודרשות

פיום הזה פאו מדבר
סיני (שמות יב, א)

לא היה נרץ לכתוב אלא ביום ההוא. מהו ביום
הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום ניתנו

והמה בקשו חשבונות רבים

המעלה בכך שדברי תורה יהיו בעיניך
חדשים, אמר הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא
זצ"ל (מדרש קדש), כי היצר מערים על האדם
קשיים, בתואנות שונות. וכך אומר לו:
הלא כבר ניסית זאת כמה פעמים, להתחיל
מסכתא זו ופרק זה, ולקבוע שיעור תורה
וחברותא, ונכשלת פעם אחר פעם. אם
כן מה טעם שתנסה עתה שוב. לכן נחוש
בקבלת התורה שיהיו הדברים בעינינו
חדשים, ולא נירטע משום החלטה
טובה. כשבאים לקבל עול תורה, אין שום
'היסטוריה' וחשבונות מה היה פעם. הכל
מתחיל מחדש.

[ובדרך צחות יש לומר שזאת רמז לנו רש"י
במה שפתח ואמר 'ביום הזה - בראש חדש'. על
פי מה שהיה אומר הרה"ק האמרי חיים' מו"ז זי"ע
זצ"ל, ש'שבת ראש חדש' פירושו ששבת מחדירה
בנו 'ראש חדש'. על פי זה יש לרמוז גם כאן, שבא
ללמדנו שצריך לגשת אל התורה עם ראש חדש. בלי
חשבונות מהעבר.]

תורה בדור של היום

הגה"ח רבי אהרן מרדכי רוטנר זצ"ל,
דמות עילאית של עובד ה' ובעל השגות
של חסידי קמאי, כשהיה שומע התנצלויות
בסגנון שאומר 'זה כבר לא מתאים לדור
הנוכחי', 'היום זה עולם אחר', היה מגיב
בחריפות ואומר: כך? ומי אפוא ברא את
העולם האחר הזה... והסמך על כך את
דברי רש"י אלו, 'שהיו דברי תורה חדשים
עליך כאילו היום ניתנו', ומאחר כי זאת
התורה לא תהא מוחלפת, הרי שדרך
התורה תקפה אף היום באותו האופן
כמימים ימימה.

ויחן שם ישראל נגד ה'הר

(שמות יב, ב)

מלחמת היצר

מצינו בחז"ל (סוכה ג:) כי היצר משול להר.
על פי זה ביאר ה'חידושי הרי"מ' זצ"ל (פי
ענף דלשא לנצושת, לל שז"כ נמדרש תשע"ב בשם נחני מקדים) כי
קודם מתן תורה חנו ישראל 'נגד ה'הר'
כלומר שחנו במלחמה נגד העולם הזה
ופיתוייו, למאוס בהם ולהתרחק מהם. זו
היא ההכנה לקבלת התורה.

והייתם לי סגולה (שמות יב, ה)

סגולה - בלא הסבר

כתב ה'פרי צדיק' (כאן אות א, ושה כרזה מקומת)
בשם ה'יהודי הקדוש', מהו 'והייתם לי
סגולה'. דבר שפועל ללא הגיון נקרא
'סגולה', וזאת רמזה כאן התורה, שאהבת
בני ישראל אצל הקב"ה אינה כפופה
להגיון. על כן גם כאשר המקטרגים
טוענים 'מה נשתנו אלו מאלו' (מגילה טו:)
אומר להם הקב"ה יתכן שהצדק אתכם,
אבל אהבתי אליהם היא כביכול בלא טעם
מובן הנראה לעין.

סגולה - כסגול

ואילו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע אמר
(כיצד בשם משפחתי יתרו מרע"ב ד"ר נמדר) שיהודי הוא כמו
ניקוד 'סגול', אשר איך שלא נסובב את זה
תישאר הצורה כסגול. כך היהודי יישאר
תמיד יהודי בכל מצב. ישראל אף על פי
שחטא ישראל הוא (פי סנהדרין מד), ולעולם
נפשו מסוגלת לשוב ולהיות ברום המעלה.

ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה

וישב משה את דברי העם

אל ה' (שמות יב, ח)

מילוי משאלות

יש שפירשו (פי מדרש קדש) שאחרי שבני
ישראל אמרו שהם מסכימים כי 'כל אשר
דבר ה' נעשה', הפנה משה רבינו את דברי
העם כביכול כלפי מעלה, היינו שביקש כי
גם בשמים יסכימו שכל אשר ידברו בני
ישראל ישמע בקשתם ויעשה. שהקב"ה
יסכים למלא כל משאלותיהם.

ויגד משה את דברי העם

אל ה' (שמות יב, ט)

נעשה ונשמע של משה רבינו

אמר הרה"ק מקאצק זצ"ל (אצל תורה, עב, אמת
ואמונה, שפ) מששמע משה רבינו כיצד ישראל
מקדימים נעשה לנשמע, כביכול נתאוהו
אף הוא למדרגה זו עד שגם הוא בעצמו

התורה נתונה לכל יחיד

גם מי שאינו ראוי, מרוב אהבת ה'

לא פחות ולא יותר

כהקדמה לקבלת התורה, שלח הקב"ה ביד משה לומר לישראל (שמות
יב, ד-ה) 'אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים
ואביא אתכם אלי. ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי
והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ וגו' אלה הדברים אשר
תדבר אל בני ישראל'.

והדברים כמו מכריזים על הסוד הטמון בהם - דברי יסוד והכנה למעמד
הנשגב ורב הרושם של קבלת התורה וכריתת ברית לדורי דורות בין ישראל
לאביהם שבשמים. וטעמא בעי, מהו היסוד הגדול ואיזה עיקר יש כאן
שבכך בחר א-ל להכין את לבב בני ישראל לקבל תורה. כדי להדריך
את בני ישראל ולהכניס לקבלת התורה.

ומפורסמים בלהטם דבריו הקדושים של ה'אור החיים' הקדוש בלשונות
של אש 'על דרך אומרים (ב"ר נח, ט), 'אהבה מקלקלת השורה' להקדים
המאוחר, שלהיות כי הוא זה יום המקווה לבורא, לתורה, לעולם, לעליונים
ולתחתונים, ומיום הבריאה הם יושבים ומצפים מתי יבואו בני ישראל
מדבר סיני וכו'. ותיכף קדמה ההודעה, באומרו (לעיל פס ב) 'ביום הזה באו
מדבר סיני' - הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשוק, ושמחו שמים וארץ,
כי זה הוא תכלית הבריאה ותקותה. ואי הכי, שכל כך היה הזמן נעלה
ונשגב, ודאי שדברי האהבה, החשק והריצוי שנאמרו בראשונה, יש בהם
יסוד מוסד לדורות, ועלינו להבינו על בוריו.

זאת ועוד דייקו בספרים הקדושים (מנעמי חסד, ערבי נחל, אגוד דכלה, קול שמונה, ועוד רבים)
בדבר הפלא הגדול שיש כאן בפירוש רש"י (ע"פ מכתלחל מ"ס דכח"ש, ג) 'אלה הדברים
- לא פחות ולא יותר'. והתמיהה רבה, וכי צריך ציר נאמן כמשה רבינו
לאזהרה מיוחדת לא לפחות ולא להוסיף בדברי ה' יתברך. ואף גם זאת
עלינו להתבונן, מה היא ההוראה היוצאת עבורנו מדברים הללו.

האהבה שנתגלתה בקבלת התורה

הרה"ק ה'בית אברהם' מסלאנים זצ"ל (לפניו ד"ר בחודש) ביאר את הענין,
בדרך נפלאה עד מאוד שיש בה לימוד והוראה לדורות. כי דמיון גדול
יש בין מצבם של בני ישראל בעת צאתם ממצרים, למצבם בסניי במעמד
קבלת התורה, על אף המרחק הרב שעשו באותם ארבעים ותשעה ימים.
שכן במצרים לא היתה בידם שום זכות של מעשים טובים, עד שקרא
עליהם הנביא (יחזקאל טו, י) 'אָתָּה עָרוֹם וְעֵרִיָּה' - מן המצוות (כנעני' שם ע"פ המכילתא פ"ר
טז) ובכל זאת ירד הקב"ה עבורם למצרים בכבודו ובעצמו, ועשה אותות
ומופתים עצומים והוציא אותם ברחמים גדולים ביד חזקה ובזרוע נטויה.
כיוצא בדבר היה בעמדם בהר סיני. כי הגם שעשו הכנות גדולות, אבל
עדיין לא היו בידם זכויות של מצוות ומעשים טובים די הצורך כדי לקבל
תורה מן השמים. צא ולמד מה קדם לביאתם לסיני - 'ויחנו ברפידי'ם'
(שמות יב, ו) ודרשו חז"ל (סנהדרין ק) שרפו ידיהם מדברי תורה. ואפילו הכי גם
כאן לא חנן הקב"ה את מצבם אלא פתח להם שערים גדולים לפנים
משורת הדין, בבחינת אתערותא דלעילא, כפי שעשה להם במצרים, כיון
שחשק כבר לתת להם את התורה, ובכך גילה עוצם אהבתו שכביכול לא
עצר בעד עצמו בעבור חשקו הגדול לתת תורה לעמו ישראל, גם אם אינם
ראויים לגמרי מצד עצמם ומצד מעשיהם.

והביא בזה ה'בית אברהם' משל נמרץ, לחתן ולכלה העומדים לגשת
אל תחת החופה. דאף שמדרך העולם מתעוררים ויכוחים ומחלוקות בין
הצדדים, בעיקר בדיני ממונות, על הנדוניא או על התכשיטים וכיוצא
באלה, כלשון חז"ל (שבת ק) 'ליכא כתובה דלא רמי ביה תיגרא'. מכל
מקום, כאשר מגיעה שעת החופה, אז מחמת גודל האהבה והרצון
לראות בבנין בית נאמן בישראל, מתעלים הצדדים מעל כל
חילוקי הדעות, ומסלקים לצדדים כל הטענות, וכאיש אחד בלב
אחד הולכים בפנים מאירות אל החופה, כי הגיע עת משושו.

עץ חיים הוא למרוזקים ברו ותוסביר מאושר
פרנס חודש סיון

נתרם על ידי ידידיו הנכבדים, סתמכין דאורייתא ואיתנו גופיהו הוו צורבי סרבנן
ה"ה משפחת אברמצי'ק ה"יו
מעמודי התווך וסגנוני המכון ותוסביר

אשר נדבה לבם אותם לעמוד לייסוד הספד הנהו הוה, בחברת הטוב לבוד מורנו רבי שלמה ונחמיה על כל השיעורים המיון בסדרן בכל מקצועות התורה
וכות הפצה התורה והחסידות תעמוד להם לראות בריה והצלחה בכל מעשי ידיהם, שפע רב יסיר, אדישת נוח מכל יוצי' בבית נטא ונחמיה סמילא, ואך טוב וחסד ירדוכם כי חסידים

אמר לעשות כן. וזהו 'ויגד משה את דברי העם אל ה', שאמר להקב"ה אף מצד עצמו נ'עשה ונשמע'.

וַיַּעַל עֵשָׂאוֹ בְּעֵשֶׂן הַבִּבְשָׁן (שמות יב, יח)

קבלת התורה במסירות נפש

אמר **ה'אמרי אמת' זצ"ל** (הוצא בלקיטו יסודי) [נלב"ע י'
בסיון תש"ח] שיש בכך רמז לכבשן של אברהם
אבינו, ללמדך שגם בני ישראל בקבלת התורה
נכנסו מתוך מסירות נפש (ועי' פתח ספר) ולא הביטו על
עצמם כלל, ובלבד שיקבלו את התורה.

וַיִּדְבֹּר אֶל־לֵהִים יָת כָּל תְּהִדְבָּרִים
תֵּאלֶה לֵאמֹר אֲנִי ה' אֶל־לֵהִי

(שמות ב, א-ב)

תכלית התורה - אנכי ה'

איתא מהרבי ר' אלימלך מליז'נסק זצ"ל (עטס אלימך), שכל התורה כולה מטרתה אחת: 'לאמור, אנכי ה' אלוהיך' זאת באה התורה כולה ללמדנו. שנקבל עלינו עול מלכות שמים, ה' אחד ושמו אחד.

כיצא בדבר מיתאמרא לרמז בנוסח התפילה:
 'ובתורתך כתוב לאמור - שמע ישראל ה' אלוקינו
 ה' אחד'. זו תמצית התורה ותכליתה.

אֲנֹכִי ה' אֵל-לֵהִיךָ (שמות ב, ב)

א-ל חי וקיים

יש שהביאו בשם המדרש (ברית אברהם ששמע בשם ילקוט ראובני;
דברי שאול מהר"ד לה. שהוגד לו בשם מדרש אכאבי; ליקוטי מהר"ם שיק סוף פרשת; ועוד)

כי בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהיה לך פתח משה רבינו ואמר 'ברוך שלא עשני גוי', ונלאו רבים למצוא הסבר בדברים.

אך ה'פרדס יוסף' (עד) מבאר [וכן הביא רבי שלמה לימא
ליון] (סדר הכרמל 3 [תפ"ג] עמ' 75), א"ב ד נעשווי' ורב בברונקס, בשם
אבאיו רבי חיים נחמן יהודה] **על פי המסופר** (פי אמרי דקדקס
ל"ה א' טיטעא, מלין דחוכמתא ד א"ב ד: 71 ק' ספ' נבחר ל"ה ס' סליברסטון, ח"ג דרש"ה: עמ'
על אותו חסיד שראה את ביתו עולה בלהבות
ואין לאל ידו להציל מאומה, החל רוקד ושר שלא
עשני גוי. חששו שכניו שנשתבשה עליו דעתו מרוב
צער על כך שכל רכושו עלה בלהבות. אך הוא
אמר להם שוו בנפשכם אילו הייתי נכרי מה היה
מצבי עתה, לא היה נשאר לי כלום בעולם, כי כל
רכושי עלה בלהבות אבל עכשיו שיהודי אנכי הרי
לא איבדתי מאומה שהרי אלוקי קיים. רק מעט
מטלטלי עלו באש. אבל העיקר נמצא. כמו כן
משה רבינו בשמעו 'אנכי ה' אלוקיך', שמח ואמר
'ברוך שלא עשני גוי'. כי ה' אלוקינו אלוקים חיים
הוא, ואין לו תפיסה בדבר גשמי בר כילוי.

וּבַיּוֹם הַכְּבוֹדִים בָּהֶקְרִיבָם מִנְחָה
חֲדָשָׁה לַה' בַּשַּׁבָּעֲתֵיהֶם (במדבר כח, כו)

שבועות שלפי מניינכם

מהו 'בשבועותיכם'.

אומר ה'אור החיים' הקדוש שבא לאפוקי מחשבון הצדוקים שאומרים שיום הביכורים הוא ביום ראשון בשבוע (מנחת סה). לכך אמר קרא שחג הביכורים אינו לפי שבועות סתם, שהם שבועות של עולם, אלא לפי השבועות שלכם, שאתם מונים החל ממחרת יום טוב של פסח שנקרא שבת.

כל אחד וה'שבועות' שלו

בשם ה'חיד"א אמרו, כי ההשפעות של קבלת התורה יורדות כפי ההכנה של כל אחד ואחד. זהו 'בשבועותיכם' שהחג משתנה מאדם לאדם בהתאם להכנתו.

וכדאיתא ב'שפת אמת' זצ"ל (עי' שבוועת מרס"א ד'ה המנוגה, תרמ"ג ד"ה ו) שכפי הכנת האדם, כך זוכה להתחדשות בחג השבועות, ולקבל חלק מיוחד בתורה.

וּבַיּוֹם הַשִּׁבְעִי לֹא יַעֲמֵל לַעֲשׂוֹת מְלָכָה
וְלֹא מִיּוֹדֵי (שבת פו:)

מעלת ה'לא'

ביארו בספרים (עי תפארת שלמה, לטענות, ד"ר יומא קמא; ועי משה גד, תרומה) בדרך דרוש ורמז, כי ביומא קמא בא משה ו'לא' אמר להו. היינו שלימדם בחינת שפלות וביטול. והוסיף ולימדם כי 'לא - מידל', שאותו 'לא', דבר הוא וחשוב הוא. שעל ידי שיהיו שפלים ונכנעים, יזכו לקבל את התורה, כמו שזכה הר סיני משום שהיה שפל ונמוך משאר ההרים (עי שו"ת טוב טה, טו, ועי ברך א, טו ומונחה טו).

דָּרֵשׁ תְּהוּא גְּלִילָאָה עָלֶיהָ דְּרַב חֲסִידָא
בְּרִיד רַחֲמֵנָא דִּיהֵב אֲזִירָאן תְּלִיתָא ...

בן גליל לשיטתו

באופן נפלא ביאר רבי דוד אופנהיים זצ״ל (מת כח), כי לא לחינם נאמרו דברי שבח והודיה אלו על ידי בן הגליל. שכן להלן אמרו במדרש (פסיקתא רבתי [אש לשם]):

כֹּה, וְעַי דַּעַת זְרָאִים בְּרָאִים יֵת. ח

דזא דאחד - המשך מעמוד א

לדורותיכם חק עולם'. ולומר שחמלת הקב"ה על עמו ישראל נתגלתה בשוה בצאתם ממצרים ובבואם אל מדבר סיני, שבשתי אלו הפעמים קלקלה האהבה את השורה והשפיע להם הקב"ה טללי טהרה ופתח בפניהם שערי קדושה שלא על פי מעשיהם.

וְלִימּוּד זֶה נֹסֵךְ כַּח וְהִתְחַדְּשׁוּת בְּכָל יוֹם וְיוֹם, מֵאִזּוֹ וְעַד הַלּוֹם, כִּאִילוּ הַיּוֹם נִתְּנוּ - שְׂגוּם בְּיָמֵינוּ אֱלֹהִים, שֶׁאֲנַחְנוּ רְחוּקִים כָּל כֵּךְ מִלְּהִיּוֹת רְאוּיִים לִקְבֶּלֶת הַתּוֹרָה, אֲבָל חֲמֶלֶת ה' עֹדֶנָּה קִיִּימָת, וּבִגְיֵנָה נֹתֵן לָנוּ הַקֶּב"ה אֶת הַתּוֹרָה בְּכָל יוֹם, שֶׁלֹּא עַל פִּי מַעֲשֵׂינוּ.

גם ללא זכויות, מאהבה

אם בדרך זו נלך, נבין מקראי קודש האמורים בפרשת הגילוי שבסנה. ששאל משה רבינו להקב"ה (שמות יז) 'מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים', ופירש רש"י 'מה זכו ישראל שתעשה להם נס ואוציאם ממצרים'. ועל זה השיבו הקב"ה למשה 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה'. ופירש רש"י 'וששאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו - שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף שלשה חדשים שיצאו ממצרים'. ולדברינו יומתק מאוד, שכיון ששאל משה 'מה זכו ישראל שתעשה להם נס', לימד הקב"ה את משה רבינו את דרכי ההנהגה העליונה, שברחמי הגדולים על ישראל, הוא משפיע עליהם מידו הטובה, הרחבה והמלאה, גם אם אין בהם זכות ועדיין אינם ראויים. ולכן יגאלו ממצרים גם אם הם 'ערום ועריה' בלא זכויות כלל, באהבת אב לבניו - אהבה שאינה תלויה בדבר.

והמתיק לו סודו: גם כעת תגאלם בלי שהם ראויים, וכשם שיהיה כעת 'בהוציאך את העם ממצרים' טרם היו בשלמות, כמו כן יהיה בהמשך, בסיני, שגם שם 'תעבדון את האלוקים על ההר הזה' - **אף על פי שלא ירשלימו את הכנתם לכך כראוי וכיאות.**

ומכאן לימוד גדול לכל אחד באשר הוא: לעולם אל יאמר אדם איני יכול לקבל עול תורה ואיני ראוי לעבוד את ה', כי אז הדרך, אלא, מחמת גודל אהבה הגדולה מאת הקב"ה לישראל, תמיד עבודת ישראל מרוצה לפניו.

כמו כן היה בשעת קבלת התורה. הקב"ה חשק בישראל, שהם יכלה קרואה בנעימה: 'על כן מיהר וזירז את המעמד הגדול הזה, ללא שום עיכוב כלל וכלל, גם אם עדיין לא היו בשלמות הנדרשת והראויה. וכל זה מחמת האהבה הגדולה, כי כבר הגיע הזמן המיועד לשמחת שמים וארץ בקבלת תורה מסיני, וכביכול לא רצו משמים להתאפק ולעכב אפילו לשעה קלה. שכן כל הבריאיה מייחלת ומשתוקקת ליום 'הששי', למעמד קדוש וגורא זה.

זהו ענין אריכות השונות בפסוקי ה'הקדמה' לקבלת התורה - 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי וגו' והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ'. להודיע לבני ישראל, כי אם אמנם מצד הדין יש עוד מקום להכנה נוספת עד לקבלת התורה, אבל מרוב אהבה ותשוקה לביאת חשוק אל חושק, תקבלו את התורה מכל מקום ובכל מצב.

והוסיף שם לדידן, כי אם אמנם השתדלנו בכל ימי הספירה להכין את עצמנו כראוי למתן תורה, אבל הנה כבר הגענו ממש ליום הנחשק, ואין לנו יותר לדחות את המועד שכבר הגיע ובה לפתחנו. וכמליצת הלשון 'מהר אהוב, כי בא מועד' (פיו"ב פ"ד נטז) - כבר בא מועד מתן תורה, ועל כן בא נא אלינו מרוב אהבה, אף על פי שלא שלמו הכנותינו כראוי. ועל זאת יתפלל כל חסיד אליך, כי כשם שיחמלה גדולה ויתרה חמלת' על אבותינו 'ותלמדם חוקי חיים לעשות רצונך' גם כאשר לא היו מוכנים וראויים בשלימות לכך, 'כן תחננו ותלמדנו' - להשפיע לנו דעת, הבנה ואורחות חיים, גם אם על פי מעשינו איננו ראויים וכדאיים, מרוב אהבתך אלינו - בניך.

נתינת התורה גם לשאינם ראויים

על פי דבריו המאירים, יתכן להוסיף רמז נפלא בפסוק 'ביום הזה בשאב מדר סיני', ודקדקו חז"ל (שבת ע"ו) 'לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, ומהו ביום הזה', ודרשו מכאן **שהיו דברי תורה חדשים כאילו נתנו ביום הזה**. ולענייננו יאמר, לדרוש בדרך רמז 'הזה' 'הזה' לגזירה שוה. ביום 'הזה' שבאו מדר סיני, היו בני ישראל באותה בחינה שהיו בעת צאתם ממצרים, דכתיב ביה (שמות י"ז) 'כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמתם את היום הזה

פֶּהָן, שְׁנֵאָמֶר (דברים ה, כו): 'לִמְעַן יִיטֵב לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם עַד עוֹלָם' (ע"ה).

בשבועות עתידין להיגאל

אמר הרה"ק רבי ישראל מרוזין זצ"ל (עירן קדישין שלם, סוף פרשת בחוקות) שנחלקו רבי יהושע ורבי אליעזר אם בניסן עתידין להיגאל או בתשרי (ר"ה י"א). ואני אומר, הוסיף, כי בסיון עתידין להיגאל, קודם חג השבועות.

היה רגיל אדאמו"ר ה'פני מנחם' זצ"ל (ע"י פני מנחם, אחרי פני ד"ר כל רשיון) לחזור על מה שאמרו צדיקים כי לעולם כל רעיון אמיתי בחסידות ממקור נאמן, בית אב לו כבר בגמרא ערוכה או במדרשים. ואכן בגמרא כאן משמע כן, שהרי בכח התורה להושיע את ישראל מגו גלותא, שלא ישלטו האומות בהם עד עולם. וכשם שהיה בשעת מתן תורה, כן מתעורר בכל שנה שיזכו ישראל לתשועת עולמים.

ויש להסמיק לזה עוד מה שאומרים בברכת הגאולה לביל הסדר 'כן ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך' (משנה ספחים קט"ו), והקשו ה'שבולי הלקט' והאבודרהם (בפירות הסגולה), דבשלמא בפסח עצמו שייך 'שמחים בבנין עירך', דבניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, אבל מאחר שאומר 'לרגלים אחרים', דמשמע נמי סוכות ושבועות, זה איך שייך. ונדחקו לתרץ ד'לרגלים אחרים' לא קאי על 'שמחים בבנין עירך' אלא על קיום מצוות החג ועליה לרגל. אי נמי דבתשרי נמי שייכא גאולה, שהרי לרבי אליעזר בתשרי עתידין להיגאל. והוסיפו עוד, דאף דעדיין תקשי, תינח סוכות אבל שבועות מאי איכא למימר, דהא 'רגלים' משמע תרתי, יש לומר דהא שמיני עצרת

וקיבלו עליהם מרצון. ותירצו, שהיתה הכפייה נצרכת, כי 'שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן'.

על פי זה ביאר הרה"ק רבי חיים מאנטניא זצ"ל (טל חיים), שזהו שנרמז בקרא (תהלים קט, לט) 'העבר חרפתי אשר יגורתי, כי משפטיך טובים'. העבר וסלח נא את מה שאני כה בוש בו, אשר יגורתי מפני האש הגדולה. כי משפטיך הלא כל כך טובים הם...

אהבת אב לבנים

לעצם קושיית התוספות הנ"ל, הביא בעל ה'הפלאה' (הקדמת פתח זעירא לספלה, אות ב) לתרץ מדיליה ביאור נחמד. כי הנה שני מיני אהבה יש בעולם. יש אהבה שהיא אהבת רע, מחמת רצון טוב וחפץ הלב, שירצה האוהב להשביע את רצון חברו. אך אם לא יאהב חברו, לא יעלה על דעתו לעשות מה שאינו רצונו. אך יש אהבה של אב לבנו, אשר היא עצמית ואמיתית. ואף אם לא ירצה הבן באיזה דבר, יכפה עליו אביו ואף ייסרנו לעשותו, מעוצם אהבתו אותו וחפצו בטובתו. לכך, אף שגילו ישראל דעתו וחפצו, באומרים 'נעשה ונשמע', בא הקב"ה וגילה לעומתם כי אהבתו אותם היא אהבת אב לבנים. ולכך כפה עליהם הר כגיגית, כאומר איני נותן לכם את התורה רק משום שרציתם בה, אלא גם אם הייתם ממאנים בה - בכפייה הייתי נותנה לכם, כי היא טובתכם ותועלתכם האמיתית, ומאהבת אב לבניו הייתי כופה אותה עליכם.

לֹא קִיבְּלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה אֶלָּא בְּרִי שְׁלֹא תָהֵא אוֹמְהָ וְלִשּׁוֹן שׁוֹלֵטָה

טענו מלאכי השרת לפני הקב"ה שאין ראויה התורה הקדושה להינתן לבשר ודם, וראוי שתישאר בשמים. והיתה תשובת ה' להם שהלא כאשר ביקרו אצל אברהם אבינו, אכלו חמאה וחלב עם בן בקר (בראשית י"ח, ט), ועברו על 'לא תבשל גדי בחלב אמו' (שמות ל"ב, ט). כיון ששמעו כן, נסתלקו בלא אומר [ואמרו על כך במדרש (ס), שלכן מיד אחר 'לא תבשל גדי בחלב אמו' נאמר (שמות ל"ב, ט) 'ויאמר ה' אל משה כתוב לך את הדברים האלה, כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל']. אם כן מצד הדין הפסידו המלאכים את חלקם בתורה.

והנה שנינו בברייתא (שבת ק"ג) כי 'במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב', שסבר רבי יוסי הגלילי שדווקא מי שיש לו חלב אם, רק הוא נאסר בחלב. יצא עוף שאין לו חלב אם. לפי זה, הלא כבר איתא שאותו בן הבקר שעשה אברהם נוצר על ידי ספר יצירה [וזהו שאמר קרא (בראשית ט"ז, י"ב) הבקר אשר עשה] (ע"י של"ה וי"ט, חקד לנדרים, מעין ה' נ"ה, כ"ג) מדרש שמא, ואם כן מצד הדין שוב ראויים המלאכים לתורה. כי בן הבקר שנוצר על ידי ספר יצירה הרי אין לו חלב אם, ולא נאסר לאוכלו בחלב אליבא דבני הגליל. לכך פתח ואמר בן הגליל: 'בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי וכו'. שאף על פי כן בחר ה' בנו לתת לנו את התורה.

מִלְמַד שְׂכֵפָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם אֶת הָהָר בְּגִיגִית וְאָמַר לָהֶם אִם אַתֶּם מְקַבְּלִים הַתּוֹרָה מוֹטֵב וְאִם לֹא וְשֵׁם תָּהֵא קְבוּרַתְכֶם (שבת פ"ח).

חרפת הפחד

שאלו בתוספות (ר"ה ס"ה), מפני מה הוצרכו לכפיית הר כגיגית, והלא הם עצמם הקדימו נעשה לנשמע,

רזא דאחד - המושך מעמוד ב

לכל הפחות יראה רצונו וחפצו להשקיע בהוצאות הנישואין, אילו רק היה עולה בידו.

והנמשל לענייננו - הוראה למעשה. שאמר הקב"ה למשה לפני קבלת התורה, 'אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים', כלומר, אכן אני עשיתי ואתם אין בכוחכם לעשות דברים אלה ולצאת מבית עבדים. אבל, אני שואל מכם: לכל הפחות מה שיש בכוחכם לעשות, עשו. 'זעתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי' - רצוני שתעשו כפי יכולתכם וכוחכם, להתאמץ לשמוע בקולי ולשמור את בריתי ה', להתרחק מהרע ולהתקרב לטוב. ואתה בן אדם כל אשר בכוחך - עשה, וכל אשר תמצא ידך לעשות בכוחותיך הדלים, הרי זה נחת רוח לפני הבורא יתברך שמו.

והקב"ה - ליבא בעי (ספרי דין ק"א). וכלשון הזהור הקדוש (מקראי פ"ה) 'זכאה מאן דעביד ליה דירה נאה בליביה ובאיברי דיליה', והיינו, לעורר בקרבו רצון ותשוקה ודבקות את השם יתברך, ולהבעיר בקרבו אש אהבה רבה. ומה שהאדם מגלה ומשתוקק בכל לבו - חשוב ויקר בעיני הקב"ה עד למאוד.

זה הוא אפוא הביאור בהוראת הקב"ה למשה לומר לישראל 'לא פחות ולא יותר'. כלומר שיאמר להם גם כן תיבות אלו 'לא פחות ולא יותר'. והיינו שאכן הולכים אנחנו לקראת אלוקינו לקבל תורה, אבל קודם לכן יש לנו לדעת יסוד איתן: לא יותר - אין הקב"ה דורש מבריותיו יותר ממה שהם מסוגלים. אבל מאידך, גם לא פחות - עדיין רוצה הקב"ה מקרובי חומר את המעט שהם יכולים לתת, שיעוררו ויגלו בקרבם את הרצון, שהוא מפתח לכל המעשים טובים הבאים מכח זה.

מי יתן ואכן נזכה לקבל את התורה הקדושה ברוח חדשה, בעוז ובתעצומות, ויחד עמה נזכה כולנו לכל הברכות ולכל הטובות שבעולם הכלולות בה, וכל המומים וחילאי הגוף והנפש יתרפאו. ונזכה כבר לגאולה השלמה - 'ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו', אכ"ר.

(משנה מתוך שילת ליל י"ט שטשטס תשס"ה)

'אי לאו האי יומא'

מה נפלא לפי זה, להבין דברי האמורא הקדוש רב יוסף (פסחים קכ"ב), שהיה מצוה לאנשי ביתו להכין לו לסעודת חג השבועות 'עגלא תלתא' - שלישי לבטן שהוא מובחר ביותר, ונימוקו עמו 'אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא'. ופירש רש"י 'אי לאו האי יומא - שלמדת תורה ונתרוממתי, הרי אנשים הרבה בשוק ששם יוסף, ומה ביני לביןם'. והתמיהה ידועה, הלא רב יוסף ענוותן ופזל ברך היה, וכפי שהעיד על עצמו 'לא תתני ענוה דאיכא אנא' (סוטה מ"ט, ע"י מ"ק כ"ה, ברכות ק"ד, סוכות י"ד). והיך בא כאן לפאר ולרומם מדרגתו. וכמה תירוצים נאמרו בזה, במפרשים ובספרי דרוש וחסידות (ע"י ד"ר יעקב ס' תלך סק"א, קדושה ל"י, מאור ושמש; כת ע"ה, תפארת שלמה; ועוד רבים).

ברם, על פי האמור, מאיר מאמרו של רב יוסף באור יקרות. דאדרבה, מחמת גודל הענוה אמר כן, ששמח כל כך שנתן לנו הקב"ה תורת אמת, אפילו שלא היינו כדאיים, ועל זה אמר, ראו נא והביטו עלי, גם אם איני ראוי כלל ואין בי מדרגות, עד כדי כך שאי לאו האי יומא הייתי כאחד הריקים שבשוק, עם כל זאת, יום זה הוא הגורם לכך שלמדתי תורה ונתרוממתי, הגם שמצבי שפל כל כך.

ומכאן דרך חיים לכל אחד ואחד, שגם אם סבור הוא שאינו ראוי וכדאי, אם יחפץ בתורה ללומדה ולקיימה, בוודאי יזכה לקבל את אור התורה ולהתרומם משאר 'יוסף' שבשוק.

רחמנא ליבא בעי

אבל, עוד משל בזה ה'בית אברהם', בחלק המוסר שבדבר. כי הנה יום זה של קבלת התורה הוא ממש כיום נישואין בין קוב"ה לישראל, וכפי שדרשו חז"ל (תענית ט"ז, ע"פ ש"ש ג' י"א) 'ביום חתונתו - זה מתן תורה'. והנה מנהג העולם, שהמחותנים מתחלקים ביניהם בהוצאות השמחה, וגם אם יש מחותן אחד עשיר ולעומתו השני אינו משופע בממון, בכל זאת העשיר דורש מהשני שישתתף אף הוא בהוצאות לפי השגתו ולפי מדרגתו, ואין דעתו מתקררת עד שרואה שנותן דבר מה לפום דרגא דיליה. כי חפץ הוא לראות שהצד השני

ברכת מזל טבא וגדיא נאה

לידידנו הרה"ק ר' פינחס מנחם טאומן שליט"א, כותבי צוות הנהלת מכון 'אור חדש' אשר מלווה את כל מלאכת המכון ומערכת הגיליון, במסירות וברוב כשרון

לרגל הולדת בנו שייח' בשעטומ"צ

יזכו הוריו לגדלו לתורה ולחופה ולמעש"ט, מתוך רוב שפע וברכה, רוב שמחות ונחת עד בלי די מאחלים: ישראל מוססן וצוות העורכים של מכון 'אור חדש'

נציבי מכון 'אור חדש'

אשר נשא לבם אותם להיות עמודי התווך ופטרוניו המכונים בהפצת סעינות התורה והחסידות

אלה יעמדו על הברכה

הרב שלמה חנוך אברמז'יק ומשפחתו שיחיו
פלטעבוש - ניו יורק

הרב נפתלי צבי אברמז'יק ומשפחתו שיחיו
ליקווד - ניו ג'רזי

הרב אליעזר דוד איצקוביץ ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב שלמה יוסף בידרמן ומשפחתו שיחיו
מנסי - ניו יורק

הרב ירמיה בראך ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב חיים אברהם בראך ומשפחתו שיחיו
ליקווד - ניו ג'רזי

משפחת ברין הנכבדה שיחיו
ירושלים - ישראל

הרב ישראל שמעון בריקמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יהודה לייב אברהם גוטמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יוסף ברוך גליקסמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אברהם יעקב גרינשטיין ומשפחתו שיחיו
פלטעבוש - ניו יורק

הרב ידידיה גרינשטיין ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב שלמה הלר ומשפחתו שיחיו
ליקווד - ניו ג'רזי

הרב שאול וואסערטרהיייל ומשפחתו שיחיו
סומס ריב - ניו ג'רזי

לע"נ הר"ח ר' מאיר בן הר"ח ר' שמחה יצחק זאיינץ ז"ל
נלב"ע ג' בסיון תשס"א

הרב מנדל טייטלבוים ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב חיים בער יוסטמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אהרן לב ומשפחתו שיחיו
ירושלים - ישראל

הרב יעקב יוסף לב ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

לע"נ הר"ח ר' אפרים מנחם בן הר"ח ר' אברהם יצחק לנדא ז"ל
נלב"ע כ"ז בסיון תש"פ

הרב יעקב זעליג לנדא ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב חיים דוד מונדרוביץ ומשפחתו שיחיו
ליקווד - ניו ג'רזי

הרב דוד מרגליות ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב יעקב מאיר פיגא ומשפחתו שיחיו
ליקווד - ניו ג'רזי

הרב שלמה פעדער ומשפחתו שיחיו
ויליאמסבורג - ניו יורק

הרב מרדכי צבי קאהן ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב מרדכי יהודה הלוי קליין ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אברהם משה קראוס ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב יעקב קריימן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יוסף שטרייכר ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

משפחת שקאף הנכבדה שיחיו
שקגו - אילינוי

הרב מאיר שרייבער ומשפחתו שיחיו
ציריך - שווייץ

על פי זה ביאר הרה"ק מאלכסנדר, שמשו רבינו אכן רק אמר להם מצות פרישה. אך כיון ששמעו את הדברים מפיו הקדוש, דברי אמת נוקבים ויורדים חדרי בטן, המאים עליהם כל כך את תאוות העולם הזה, ובכך בדיבורו לבד כבר עשה ופעל בהם את הפרישה.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה הַחֹדֶר לָחַן תְּשׁוּבָה. אָמַר לְפָנָיו ... לְמַצְרִים יִרְדָּתָם? לְפָרְעָה הַשְׁתַּעֲפִּדְתָּם? תּוֹרָה לְמָה תִּהְיָ לָכֶם?! שׁוּב מָה כְּתִיב בָּהּ 'לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים', בֵּין הַגּוֹיִים אַתָּם שְׂרוּיִין שְׁעוֹבֵדִין עֲבוֹדָה זָרָה? שׁוּב מָה כְּתִיב בָּהּ 'זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ', בְּלוּם אַתָּם עוֹשִׂים מְלָאכָה שְׁאֵתָם צְרִיכִין שְׁבוּת? שׁוּב מָה כְּתִיב בָּהּ 'לֹא תִשָּׂא', מִשָּׂא וּמִתֵּן יֵשׁ בֵּינֵיכֶם? שׁוּב מָה כְּתִיב בָּהּ 'כִּפֹּד אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ', אָב וְאִם יֵשׁ לָכֶם? שׁוּב מָה כְּתִיב בָּהּ 'לֹא תִרְצָח. לֹא תִנָּאֵף. לֹא תִגְנֹב', קִנְיָאָה יֵשׁ בֵּינֵיכֶם? יֵצֵר הָרַע יֵשׁ בֵּינֵיכֶם? מִיֵּד הוֹדוּ לוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (שַׁבַּת פט.)

הצלה דחופה

מדקדוק לשון חז"ל נראה שבכל אותן הטענות עדיין לא היה סיפק ביד משה להעלות תשובה ניצחת נגד המלאכים, שרצו שתישאר התורה בעליונים. רק משטען להם 'יצר הרע יש ביניכם?', אז 'מיד הודו לו להקב"ה'. ומה אכן היה בטענה זו שהיתה היא הטענה המנצחת. עוד קשה, הלא גם המלאכים ידעו והבינו שלא שייך אצלם קיום התורה והמצוות כפשוטן, שהרי אין להם מלאכה, ולא משא ומתן, ולא אב ואם וכיוצא באלו. אלא בוודאי ביקשו לקבל תורה בדרגה רוחנית וגבוהה יותר, ואם כן מה מועילה טענת משה רבינו לנגדם.

אלא יש לומר בדרך משל, כי הנה יש למים שלל ייעודים, והרבה יש עושי מלאכה במים רבים. אך כאשר פורצת שריפה והאש משתוללת, אין שאלה בכלל מה ראוי לעשות עם המים. כעת אין זה הזמן להתווכח על מה שניתן להפיק מהם, ומי ראוי יותר להשתמש בהם. כי בינתיים פושטת האש ואוכלת כל חלקה טובה, ותכף מכלה הכל. גם כאן זעק משה רבינו למולם, כלום אצלכם בוערת אש היצר הרע, הלא בעוד שאתם חפצים בתורה הקדושה בשביל השגת מעלות רמות ונשגבות, אשר יהיו לתיקונים וייחודים בעליונים, הנה למטה בעולם הגשמי היא נחוצה להצלה דחופה ונואשת. כי שם היצר מרקד בינינו ומחולל שמוות, באין מי שעוצר בעדו. שהרי לולי התורה אין יכולים לעמוד כנגד היצר (שי קדושין ב). משמעו טענה ניצחת זו, מיד הודו והסכימו כי יותר ראויה היא שתינתן לבני אנוש. ששם נצרכת היא ביותר.

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

ברכת מולא טבא להדינו הנכבד אשר רב פעלים לתורה ולתעודה, הנומל חסדים טובים לעמו ישראל הרה"ח ר' ברוך משה פינקוביץ שליט"א מנאמי מורנו הרב שליט"א וסמיט"ר בית מדרשנו 'ארי שבחבורה' אשר זה במצות 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת' ועתה הגיע לשמור בשמחת הכנסת ספר תורה לעת יום מתן תורתנו ועודנו 'ויברכהו בכל תפילה האמורה לתוכן דאורייתא ומחזיק עוסקיה באהבה ובסיוע לזכות לחיים ועושי וכו' והתפארה, לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה בבירה ובחוקרה; חבירי, למדי ומתפללי ביהמ"ד 'ארי שבחבורה'

ברכת מולא טבא וגדיא נאה

לידינו הנכבד הרה"ח ר' ישראל קאהן שליט"א, מתומכיו מכון 'אור חדש' לרגל נישואי בתו תח"י בשעטמ"צ עב"ג החתן המופלג אליעזר יחזקאל אליהו ה"ח, בן הרה"ח ר' שמואל ראטה שליט"א יזכו לדורות ישרים טובים, ברוב נחת, שפע והצלחה, בברית נופא ונורא טעילא, ואך טוב וחסד יירדמום כל הימים בהוקרה ובהערכה: ישראל מוזסון ופינחס בורנשטיין, בשם מכון 'אור חדש'

• זמני השיעורים והדרשות בימות החול ובשבתות בביהמ"ד 'ארי שבחבורה', ארגמן 4 ירושלים •

6:15 - שיעור בתלמוד ירושלמי	מנחה עד ש"ק: זמן הרה"נ	מנחה עד ש"ק: 10 דק' לאחר זמן הרה"נ
6:35 - שיעור דף הוזמו בבלי, לאחסי"ב תפילת שחרית, אחר תפילת שחרית שיעור בחושב דש"י	דעו דרעון בהשתתפות מורנו הרב שליט"א בשיחת כיבושין ורעותא דלבא	בין קבלת שבת לתפילת ערבית
יום חמישי בשעה 21:15 שיעור בספרה"ק שפת אמת		דרשה מענייני הפרשה ודברי התעוררות